

ŠentRUPERT

Glasilo krajanov krajevne skupnosti Šentrupert

• LETO: I. /3 • september 1999 • Glasilo bo izhajalo štirikrat letno • Za krajane KS Šentrupert brezplačno •

ZNANJE ZA NOVO TISOČLETJE

Šolsko leto 1999/2000 se bo zapisalo v zgodovino šolstva - ne zato, ker bo na prehodu v novo tisočletje, pač pa predvsem zato, ker so na 42 osnovnih šolah začeli uresničevati program devetletne osnovne šole. Nobena prenova se doslej ni tako dolgo in temeljito načrtovala, pri njej je sodelovalo veliko praktikov in le doslednim strokovnjakom se imamo zahvaliti, da se prenova ni spolitizirala. Vendar bodo največjo težo prenovi dali učitelji. Da šola raste ali pade z učiteljem, še vedno drži. Danes se uradno uresničuje tisto, kar je bilo že v zadnjih letih preskušano: opisno ocenjevanje, tri ocenjevalna obdobja namesto štirih, večja pozornost posameznikom, nadgradnja dela z nadarjenimi učenci, da vsak napreduje skladno s svojimi zmožnostmi - prenova pa prinaša tudi možnost, da se ognemo vsemu tistemu, kar ni nujno za učenčev razvoj, pač pa tako pridobimo več časa za utrjevanje bistvenega znanja.

Verjetno pa je največja novost, da sta v prvem razredu triletja učiteljica in vzgojiteljica, ki skupno skozi igro vodita mlade v svet števil in črk - vendar veliko počasneje, kot je to v sedanji šoli. Treba se je zavedati, da so šolarji v prvem razredu devetletne šole stari šele šest let. Zato poenostavljeno lahko rečemo, da je prvi razred devetletne osnovne šole nadgradnja male šole, zato pa je zelo pomembno, da je s polovično obveznostjo prisotna tudi vzgojiteljica.

Vendar pa se bo del prenove uresničeval tudi v osemletni osnovni šoli, saj so učni načrti doživeli temeljit pregled - tako pri strokovnjakih kot pri praktikih, zato bi bilo škoda, da bi se to uresničevalo šele čez nekaj let, ko bo splošno uvedena devetletna osnovna šola.

Na prehodu v novo tisočletje je prvič sedlo v šolske klopi 1499 šestletnikov in 20.283 sedemletnikov - spet je to za tisoč otrok manj, kot se jih je vpisalo v preteklem šolskem letu.

Na šoli dr. Pavla Lunačka imamo letos 25 prvošolcev, v malo šolo pa se jih je vpisalo 37 - to pa vzbuja upanje, da bomo po daljšem obdobju ponovno imeli dva oddelka prvega razreda.

Seveda pa je najlepše, da so prav ob dvajsetletnici vrta v Šentrupertu uresničena dolgoletna prizadevanja, da se vrtec širi in bo lahko dobilo prostor v njem še šestnajst malčkov - še vedno upamo, da se bo to uresničilo že s prvim decembrom.

Srečno vzgoji in izobraževanju naproti v osemletni in devetletni osnovni šoli, srečno znanju za novo tisočletje! Prizadevali si bomo, da bomo čimveč zvedeli o devetletni osnovni šoli - tudi zato, da bomo morda čez dve leti ali tri leta tudi v Šentrupertu lahko začeli z zgodnejšim začetkom šolanja. Da pa bomo lahko to dosegli, je treba vse temeljito pripraviti - vsi - šola, starši in tudi kraj. Priprčan sem, da bomo zmogli.

Jože Zupan

(foto: J. Platiše)

LE TAKO NAPREJ, VSI SKUPAJ!

V tej številki našega glasila moramo najprej pohvaliti uredniški odbor glasila krajanov krajevne skupnosti Šentrupert Zvonko Kristof, Mirka Simončiča, Gabrijelo Šturm in Jožeta Zupana, kakor tudi oblikovalca Ruperta Goleta, vse avtorje prispevkov, saj vsak tak začetek in že tretja številka ni kar tako. Hkrati bi se vsem zahvalil v imenu celotne krajevne skupnosti Šentrupert, veseli pa me, da tudi drugod radi pogledajo v naše glasilo.

Kako pomembno je biti obveščen, ni potrebno poudarjati. Vse krajane, društva, organizacije, ustanove, posebno pa še člane sveta krajevne skupnosti Šentrupert naprošam, da uredniškemu odboru ali tajništvu krajevne skupnosti Šentrupert med posameznimi izdajami našega glasila sporočijo čimveč informacij - naj ne pozabijo predlagati, kako bi izboljšali naš prostor, naše bivanje in podobno. Prizadevanja za izboljšanje našega prostora in bivanja naj se še naprej tako zavzeto nadaljujejo. Kljub težavam, ki nam včasih prekrizajo naše zamisli, ne smemo odnehati. ČE SE DELA, JE NA KONCU TUDI KAJ POKAZATI.

Kaj in koliko pokazati, pa je odvisno od vseh nas, kako enotni smo v odločitvah in kako odkrito smo se med seboj pogovarjali, ko smo načrtovali.

Vse lepo pozdravljam in želim prijetno in obilno trgatve ter spravilo pridelkov!

Peter Freljh

NAPOVEDNIK:

Kdaj zdravnik v Šentrupertu?	2
Spominjamo se ...	3
Dober kletar, dobro vino	4
Iz življenja društev	5
Mednarodno leto starejših	7
Kaj je bilo in kaj še bo	12
Kašče	14
Je prav?	14
Iz skrinje ljudskega izročila	16
Smeh naših dedkov in babic	16

ŠENTRUPERT - OBČINA?

KDAJ BO ZDRAVNIK SPET V ŠENTRUPERTU?!

Na seji sveta krajevne skupnosti Šentrupert, ki je bila 30. avgusta, so se člani sveta KS Šentrupert pogovarjali o pobudi, da bi Šentrupert postal samostojna občina. Peter Frelih, predsednik sveta KS, je v uvodnem nagovoru poudaril, da bi po njegovem morala razvojna problematika spodbuditi ljudi, da začnejo razmišljati o lastni občini. V trebanjskih občinskih odborih, kjer se odloča o projektih, ki jih financira občina, ni nobenega člana iz Mirnske doline. Tako tudi naša krajevna skupnost nima nobenega vpliva pri razporeditvi finančnih sredstev v trebanjski občini, zato ni čudno, če v našem kraju ni takšnega razvoja, kot bi lahko bil, posledica pa je, da ljudje odhajajo iz tega prostora.

Da bi člani sveta krajevne skupnosti Šentrupert videli, kako v praksi deluje nova občina, kakšne so njene bistvene prednosti, je predsednik sveta povabil v goste župana novo ustanovljene občine Mirna Peč Zvoneta Laha. Župan Zvone Lah je poudaril, da je za razvoj bistveno imeti lastno občino, saj je občina gospodar svojega prostora, lastnica in upraviteljica vseh objektov, ki niso v državni lasti. Če je manjši prostor, občinska uprava bolje pozna ljudi, njihove probleme in lažje upošteva njihove potrebe ter jim skuša ugoditi. Ravno tako občina izbira ponudnike storitev, ki so cenovno bolj ugodni za občana - na primer komunala. Župan Zvone Lah je že v kratkem obdobju spoznal, da je manjša občina boljši gospodar.

Občina izpolnjuje večino od naslednjih nalog: osnovna preskrba z življenjskimi potrebščinami, dostopnost do zdravniške in socialne oskrbe, osnovnošolsko izobraževanje, otroško varstvo, osnovna komunalna opremljenost, osnovne prometne in PTT - storitve, prostore za izvajanje lokalnih, upravnih, društvenih in političnih dejavnosti, osnovne pogoje za športno in kulturno dejavnost, dostopnost do bančnih finančnih storitev, požarna varnost in civilna zaščita. Torej je osnovna naloga občine, da spodbuja gospodarski razvoj. Predsednik sveta Peter Frelih je pripomnil, da bi lahko spet oživili dejavnosti, ki jih je Šentrupert nekdanje že imel - zdravstveni dom (patronažna služba in podeželski zdravnik), banka, mesarstvo, kino in podobno. Tako bi povrnili Šentrupertu nekdanji življenjski utrip. Važni so viri financiranja - glavni vir je dohodnina. Višina teh sredstev je odvisna od števila zaposlenih, ki imajo stalno prebivališče v občini. Izredno pomembno je, da se za nadaljnji obstoj Šentruperta zagotovijo delovna mesta, da se tudi tako ne bi več izseljevali. Ob nenehnem zniževanju števila šoloobveznih otrok bi lahko izgubili šolo, s tem pa lastno identiteto (Dobro je, da je pri tej stvari tudi Ministrstvo za šolstvo in šport na naši strani, saj podpira obstoj manjših šol.). Občina se financira tudi z državnimi dotacijami, lokalnimi davki, s taksami in pristojbinami. Nekaj dohodkov lahko pridobi občina tudi z lastnim premoženjem - v Mirni Peči je to peskokop. Takse in pristojbine so plačila za storitve občinskih organov. Važno je, da ne postane občina kot državni aparat - lahko ima zaposlene le tri do štiri ljudi, ki morajo biti usposobljeni, predvsem pa morajo živeti za razvoj svoje občine, saj lahko ob razpisih, ki jih vsako leto razpišejo ministrstva, in na podlagi raznih odlokov, ki jih sprejme občinski svet, omogočijo svoji občini gospodarski napredek na vseh področjih. Še posebej je treba poudariti, če krajani ustanovijo svojo občino, ne bodo plačevali nič več dajatev, kot jih plačujejo sedaj. Spremenilo se bo le to, da bo denar vložen v razvoj domačega kraja, ne pa da bi se izgubil za druge "pomembnejše" stvari v občini. Predsednik sveta KS Peter Frelih je še posebej poudaril, da je potrebno ločevati med občino in upravno enoto. Če bi imeli lastno občino, Trebnje še vedno ostane upravna enota, kjer

opravljajo naloge, ki so v pristojnosti države - registracija vozil, državne ceste in podobno. Upravna enota nadzira pravilno izvajanje zakonskih določil - tako v občini kot v državi.

V drugem delu so člani sveta KS Šentrupert zastavljali vprašanja - tako predsedniku sveta kot županu mirnopoške občine. Na vprašanje člana sveta Petra Pavlina, za koliko so se v občini Mirna Peč povečala finančna sredstva, odkar so samostojna občina, so bili presenečeni, saj so danes sredstva štirikrat večja, kot so bila v času, ko so spadali še pod mestno občino Novo mesto. Tako so s tem denarjem že uredili veliko cest, dogradili bodo šolo, uredili primarno zdravstveno varstvo, imajo lastno vodovodno zajetje, odvoz smeti in še marsikaj. Potem je tudi pri nas upati, da bi imeli več sredstev za upravljanje in še posebej za investicije. Člana sveta Toneta Ruglja je zanimalo, kako je z demografsko ogroženostjo in občino. Odgovoril je predsednik sveta, ki je poudaril, da demografsko ogroženost določa država. Mi smo demografsko ogroženo območje, vendar ne dobimo denarnih sredstev, ker nam jih občina ne nakazuje, čeprav jih država da.

Član sveta Peter Kurent je želel zvedeti, kako bo s kmeti, če bi imeli svojo občino. Kmet je vezan na kmetijsko zadrugo, le-te pa ne zanima, iz katere občine je kmet. Pospeševalna služba pa je tako ali tako državna služba, saj je pod okriljem Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Predsednik sveta je še dodal, da se moramo končno zavedati, da v občini Trebnje razmišljajo mestno in ne poznajo potreb in zahtev ljudi na podeželju, zato je skrajni čas, da začnemo sami krojiti svojo usodo.

Sejo je sklenil nekdanji predsednik sveta KS Jože Frelih, ki je poudaril, da je končno že čas, da se odločimo, ali bomo vse življenje podnajemniki ali pa si bomo sami zgradili svojo hišo.

Melita Zupančič

DOGAJANJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŠENTRUPERT

JUNIJ: Člani sveta so se sestali na svoji redni seji, na kateri je predsednik komisije za komunalno urejanje vasi Lojze Gregorčič poročal o asfaltiranju, ki je bilo opravljeno do junija. Ker se obe strani še usklajujeta glede števila asfaltiranih metrov, še ni dokončnega obračuna, hkrati pa je treba pohiteti z asfaltiranjem v septembru.

Predsednik sveta Peter Frelih je poročal o vrtini na Homu - analiza vode je dobra, potrebno bo počakati na poročilo Geohidra, ki bo delal vrtino, potem pa bodo pridobili soglasja lastnikov parcel in priglasi dela na Upravno enoto Trebnje. Hkrati je seznanil člane sveta, da je dr. Kulašević odkupil del stavbe Stanovanjske zadruge. Člani sveta so se strinjali, da prodaja ni bila pravilno speljana, saj bi bilo treba sklicati skupščino Stanovanjske zadruge Šentrupert.

JULIJ: Predsednik sveta je seznanil člane, da bodo pričeli za vodo poskusno vrtati v Nebesih na parceli Lovske družine Šentrupert, ki je že dala soglasje.

V sporu z gospodarjem Livkom je geometer že postavil mejnike, treba bo pričeti, kot je bilo dogovorjeno.

Koordinator zimske službe Tone Rugelj je predlagal, da pridobijo ponudbe za deske za pluzenje, da bodo lahko pravočasno najbolj ugodno nabavili.

Predsednik komisije za komunalno dejavnost je seznanil člane, katere odseke bi v septembru asfaltirali, vendar samo, če bodo krajani pravočasno plačali delež za asfaltiranje.

AVGUST: Krajevna skupnost Šentrupert je ustanovnim članom Stanovanjske zadruge poslala dopis, v katerem jih je seznanila z delno prodajo stavbe, hkrati pa je zaprosila za njihovo mnenje.

SPOMINJAMO SE ...

Odziv je bil velik, zato so na sejo povabili nekdanjega predsednika Stanovanjske zadruge, da bi jim pojasnil, kako je do tega prišlo. Člani z razlago niso bili zadovoljni, hkrati pa so se čudili, zakaj s prodajo ni bilo seznanjeno vodstvo sveta krajevne skupnosti, ki se je vseskozi zanimalo za nakup prostorov.

Pridobili smo soglasja vseh lastnikov parcel ob lokalni cesti Šentrupert - Škrljevo, zato bo jeseni širitev te ceste.

Člani sveta so se strinjali, da je treba pospešiti priprave za samostojno občino, zato so na sejo povabili mirnopaškega župana, ki jim je vlil veliko upanja, da prizadevanja nadaljujejo.

VAŽNO OBVESTILO: Vzdrževalec vodovoda je postal gospod Milan Prah. Kadar bo potrebno, ga dobite na telefonsko številko: (068) 40-258 ali 041-896-544!

Irena Ribič

ŽIVLJENJSKI PRAZNIK FRANCETA NOVAKA

France Novak s Straže je v juliju praznoval sedemdesetletnico svojega življenja.

Ko je bil mlad, je želel študirati, toda kmetija ga je klicala in je ostal doma. Posvetil se je domačemu kraju ter tudi društveno delal kot le majokdo. Bil je trideset let tajnik krajevne skupnosti Šentrupert, pa tudi Prostovoljno gasilsko društvo bi bilo za marsikaj osiromašeno, če ne bi bilo zvestega tajnika Franceta - in tudi tu mu je že minilo devetindvajset let sodelovanja. Mnogim krajanom je bil pomočnik in svetovalec, marsikatera prošnja je nastala ob sodelovanju z njim - pa vedno je bil zelo skromen in predvsem delaven. Naj bo njegov življenjski praznik priložnost, da se mu zahvalimo za vse nesebično delo, za požrtvovalnost in čut do sočloveka, s svojo skromnostjo pa nam je lahko vsem vzor.

Peter Kurent

KJE SO TISTE STEZICE ...

“Hodili smo več kilometrov daleč v šolo; če se zdaj spomnim te poti, bi jo stokrat ponovila in bi mi ne bilo ljubo, da bi me s kombijem vozili v šolo - kajti toliko, kot se v tej enajsti šoli naučiš, se najbrž nikdar več ne bi. Naučili smo se vztrajati, premagovati težave, kljub snegu, mrazu in poledici smo šli v šolo brez jadikovanja - nič niso starši tekli naproti s kakšnimi avtomobili in z dežniki ...” Tako se spominja svojih šolskih dni profesorica Marija Gabrijelčič, ki je nekaj časa poučevala na naši šoli.

Podobne spomine smo obujali tudi prvo junijsko soboto na Okrogu. Zbralo se je večina “povojne” generacije osnovnošolcev, ki je še hodila peš z Zaloze, iz Drenovca in vrhnjega dela Okroga po Okrogih, skozi Maček in Škrljevo v osnovno šolo Šentrupert. Snidenje je bilo prav pristrčno, četudi se večinoma poznamo med sabo, le z nekaterimi se nismo srečali že cela desetletja. Vsak je na kratko opisal svojo življenjsko pot. Kar precej se jih je začelo približno takole: “Po osnovni šoli sem se izučil za poklic, se zaposlil in doma pomagal staršem obdelovati kmetijo ... Sedaj že moji otroci stopajo po tej poti ... “ Na srečo, bi lahko rekel. Kajti takšne življenjske zgodbe sestavljajo trdno oporo, na kateri sloni poseljenost našega podeželja. Slišali pa smo tudi: “Po šolanju sem se zaposlil in ustvaril dom v bližnjem kraju, tu gori pa imam košček svojega sveta, ki mi je v veselje ...” Ali pa: “Živim v mestu, a se še vedno zelo rad vračam v rojstni kraj ... “ Na začetku obujanja spominov smo z domačimi imeni opisali vsak košček naše poti v šolo. Spomnili smo se vseh “pilov”, kakor smo rekli križem, brajd, zidanic, stezic, škarp, v katerih so zorele slastne jagode, mej, koder so cvetele prve trobentice in vijolice, studenčkov, potočkov in luž z življem, češenj, breskev, hrušk, jablan, orehov, travnikov z najboljšo kislico ... Našteli smo okrog osemdeset imen, kar po svoje pove, da je bila naša pot dolga. Kadar smo se zmenili, da se - recimo - po šoli dobimo pri tepki, smo vsi točno vedeli, kje bomo čakali drug na drugega, da smo potem skupaj nadaljevali pot proti domu. Seveda nismo pozabili zelo hudih zim z obilico snega, iz katerega je potem burja delala zamete, ko so morali zjutraj pred nami vleči gaz, da smo sploh lahko šli v šolo. Pa to ni bila gaz, kakršno poznamo danes, ampak so navadno zabili klin v večjo klado - tnalno - in jo vlekli z volom ali s

konjem in po njej smo potem lahko hodili le v gosjem redu. Kadar pa je sneg tako pomrznil, da nas je skorja držala, takrat smo jo mahnili od Gmajne naravnost proti šoli. Vsako pomlad smo, predvsem fantje, komaj čakali veliko noč, da je bila zemlja žegnana, kajti šele potem smo smeli bosu hoditi naokrog. Nekateri smo se še spominjali časov, ko v šoli še ni bilo malice. Marsikdaj smo košček kruha ali jabolko pojedli že na poti v šolo. Potem smo vso pot nazaj sanjali, kaj nas bo doma dobrega čakalo - in bili marsikdaj razočarani. Spomnili smo se tudi sladoledarja, ki je še s triciklom prihajal pred šolo in vpil: “Sladoled, turški med ...” Mi pa smo mu odgovarjali: “Kdor ga kupi, se zastrupi!” Nepozabne so bile naše igre.

Po stezicah našega otroštva. (foto: Vinko Ahlin)

Nekoč smo spravili skupaj za nogometno žogo in naša pot domov se je močno podaljšala. A kmalu smo se med igro močno sprli, zasvetil se je pipec in že je imela vsaka ekipa svoj del žoge. Seveda smo včasih ušpičili kakšno lumparijo. Potem je morala cela četica na zagovor k ravnatelju. Nekaj se jih je še spomnilo nadučitelja - gospoda Matija Brezovarja, večini pa je bil ravnatelj gospod Bojan Brezovar. S hvaležnostjo smo se spomnili petintrideset učiteljev (morda smo koga še spustili), ki so nam delili življenjske nauke, kot tudi kuharic in snažilk.

A ker spomini na našo enajsto šolo tistega večera niso presahnili, smo se dogovorili, da se še dobimo. Pa tudi ni bilo časa, da bi zapeli tisto lepo narodno: “Kje so tiste stezice ...”

Vinko Ahlin

KLETARSKI KOTIČEK

DOBER KLETAR - DOBRO VINO

Za našo dolino se je v teh dneh začelo pomembno opravilo - trgategv. Gospoda Jožeta Freliha, ki ga vsi poznamo kot enega največjih in najboljših vinogradnikov pri nas - njegova vina niso znana samo po vsem slovenskem prostoru, pač pa tudi po svetu - smo povprašali, ali je dobro vino odvisno od dobrega vinogradnika ali od dobrega kletarja. Z veseljem nam je povedal nekaj o kletarjenju.

Od katerega vinogradniškega opravila naprej govorimo o kletarjenju?

“Dobro vprašanje, vendar moramo najprej razjasniti nekatere pojme. Danes se večina svetovne pridelave dogaja v velikih vinogradih, kletah in prodajnih mestih. Zato je delo razdeljeno na vinogradništvo, kletarstvo in prodajo. Tudi pri nas so večji obrati tako organizirani. Mali vinogradnik pa je navadno vse troje: vinogradnik, kletar in prodajalec.

Kletarja mora zanimati, kaj se je med letom dogajalo v vinogradu: kakšno je zdravstveno stanje grozdja, kako dozoreva, koliko ima sladkorja in kislin. Če vse to pozna, bo veliko lažje ukrepal, ko dobi grozdje v predelavo in je njegova naloga, da naredi čim boljše vino. Kletarstvo se torej začne s predelavo grozdja.”

Kaj vse zajema kletarstvo, katera dela sodijo zraven?

“H kletarstvu sodi: predelava grozdja v mošt, vrenje ali fermentacija, nega mošta do mladega vina, pretoki, zalivanje sodov, nega in spremljanje zorenja vina, priprava vina za prodajo (stekleničenje, oprema steklenic in skladiščenje letih), naprej pa je že trženje.”

Na kaj mora biti kletar še posebej pozoren pri predelavi grozdja?

“Zelo pomembno je seveda zdravstveno stanje grozdja. Zdravo grozdje predelamo brez razsluzenja, bolno moramo nujno razsluziti. Grozdje je treba kar najhitreje predelati. Mošt čim manj zračimo. Vsa posoda in vse naprave morajo biti čiste. Odločiti se moramo, ali bomo uporabili kvasovke ali ne. Če mošt v treh dneh ne začne vreti, je treba poiskati vzrok. Najpogostejši vzroki so neprimerna temperatura, prežveplanje ali ostanke škropiv.

Bolje je, da mošt ne začne takoj burno vreti. Pomembno je le, da začne. Če vrenja ni, najprej izmerimo temperaturo, in če je potrebno, mošt segrevamo do 18 stopinj. Če se vrenje še ne pojavi, dodamo kvasovke.

Sicer pa mora biti kletar še posebej pozoren na čistočo pri posodi in v kleti, sladkorno stopnjo mošta, hitrost predelave in na vrenje.”

Kdaj je potrebno žveplanje in kako to vpliva na kakovost vina?

“Žveplo je v kletarstvu velikega pomena.. Znanost je zelo napredovala, vendar še ni našla nadomestila za to nujno zlo. Zato nam ne preostane drugega, kot da žveplo strokovno

uporabljamo - takrat in toliko, kot je potrebno. To nam pove analiza na žveplo, ki jo danes zna že marsikdo opraviti, vsakdo pa ima možnost, da se o tem posvetuje s strokovnjakom. Žveplo je bistvenega pomena in ima pomembno vlogo pri kakovosti vina. Včasih smo žveplali po občutku in zelo različno. Znano je, da smo Dolenjci pri žveplu skoparili, Štajerci pa razsipali. Načela žveplanja so v vsaki kletarski knjigi, koliko in kdaj je potrebno žveplati določeno vino, pa pove samo analiza.”

Kaj menite o dodajanju sladkorja, kadar je letina bolj kislja? Ali je dodajanje sladkorja res potrebno?

“Cilj kletarja je, da iz določenega grozdja pripravi čim boljše vino. Letine so različne, mi pa si ne moremo privoščiti, da bi bilo tako različno tudi vino. V slabih letinah, ko grozdje ne nabere dovolj sladkorja, si pomagamo z dodajanjem le-tega. Z zakonom je določeno, kdaj, kako in koliko je dovoljeno. Težnja je, da se dodajanje sladkorja povsem prepove, zato bo omejevanje sladkanja vse strožje. Ko bo tehnologija dostopna tudi nam, bomo sladkali z zgoščenim grozdnim sokom.”

Kolikokrat je treba vino pretočiti in kdaj?

“S pretoki mošt in vino negujemo. Nemogoče je reči, kolikokrat naj pretočimo. Pretakamo po potrebi. Vsekakor moramo vino, ko se zbistri, ločiti od droži. Če je vse v redu, je to tudi dovolj, vendar mnogi pretakajo zelo pogosto in velikokrat brez vsake potrebe.”

Mnogi vinogradniki dobro skrbijo za svoje vinograde in pridelajo dobro, zdravo grozdje, vendar pa se nekaterim vino prav “ponesreči”. Od česa je odvisna kakovost vina in kaj za to lahko stori dober kletar?

“Včasih smo Dolenjci sloveli kot dobri vinogradniki in manj dobri kletarji. Danes je že drugače. Tudi dolenjski kletarji znamo kletariti in vse manj je spodrseljavev. Če se vino “ponesreči”, znamo ugotoviti, zakaj se je to zgodilo. Vzrokov pa je lahko zelo veliko. Vedno je treba najti vzrok. Veliko zaslug imajo pri tem društva vinogradnikov.”

Katere so najpogostejše napake, ki jih kletarji naredijo in s tem vplivajo na slabšo kakovost svojega vina?

“Včasih so bile najpogostejše napake in boleznine vina naslednje: vonj po slabi posodi, bekser ali vodikov žveplec, vonj po tropinah, prazno vino, cik, trpko vino, porjavelo vino in oksidirano vino. Danes, ko je skoraj v vsaki zidnici vodovod in vino hranimo v nerjaveči posodi, je teh napak manj.

Mislím, da je vino treba znati pokušati in pokušati naj ga več ljudi. Zgodilo se je, da so ljudje zelo zamerili, če si jih opozoril na napako. Sami te napake niti opazili niso, kajti napaka se razvija in pivec se počasi navaja nanjo ter je zato ne opazi. Ko pa mu rečeš: ‘To vino ima bekser,’ bo gotovo protestiral. Nihče ne ve vsega in tudi tako se učimo.”

Našim vinogradnikom želimo čim obilnejšo trgategv ter dobro vino.

Gabrijela Šturm

STEKLASOVA POHODNA POT PO OBRONKIH ŠENTRUPERTA

Turistično društvo Šentrupert se že nekaj časa ukvarja z zahtevno nalogo, s STEKLASOVO POHODNO POTJO PO OBRONKIH ŠENTRUPERTA. Kako so se tega lotili, nam je povedal gospod Bojan Brezovar, predsednik Turističnega društva Šentrupert.

Zakaj ste se lotili tako zahtevnega dela, da bi pripravili pohodno pot tudi v našem okolju?

“V slovenskem prostoru je vedno več ljubiteljev pohodništva in tudi po naši pokrajini smo se že navadili srečevati številne ljubitelje narave, ki z velikim navdušenjem hvalijo lepoto naših krajev, občudujejo kulturno dediščino, predvsem pa se je marsikom vtisnila v spomin gostoljubnost naših ljudi, ki s kozarcem domače kapljice radi nazdravijo s popotniki in jim tako pokažejo, da so v naših krajih dobrodošli in zaželeni.”

Pohodno pot ste poimenovali po prof. Steklasi; zakaj ste se odločili prav zanj?

“Ivan Steklasa je naš rojak, rojen je bil leta 1846 trdnemu kmetu v Prelesju. Tudi s šolanjem je začel v Šentrupertu, normalko in gimnazijo je obiskoval v Novem mestu, študij zgodovine, zemljepisa in slavistike pa nadaljeval v Gradcu. Svojo poklicno pot je začel kot domači učitelj pri grofu Josipu Barbu na Rakovniku, nato pa je služboval kot profesor v različnih krajih na Hrvaškem; na zagrebški realki je bil nekaj časa tudi ravnatelj. Po upokojitvi se je vrnil na domače posestvo. Leta 1920 je umrl, pokopan pa je na šentruperskem pokopališču.

Prof. Steklasa je zgodaj začel s samostojnim raziskovanjem zgodovine na podlagi zgodovinskih virov, pisal in objavljaval je različne zgodovinske razprave. Za nas pa je prav gotovo najbolj zanimivo njegovo delo Zgodovina župnije Šentrupert, ki jo je izdal v samozaložbi leta 1913 in v njej predstavil zgodovino Šentruperta, takratno župnijo, ki je obsegala območje od Boštanja do Litije, natančno je predstavil tudi našo župnijsko cerkev in vse njene podružnice. Steklasovo delo predstavlja izjemen dokument o pomenu našega kraja v preteklosti, življenju in delu ljudi, zato smo se odločili, da njemu v spomin tako imenujemo to pot.”

Nam lahko predstavite smer pohodne poti?

“Smer poti je: Šentrupert - Križev pot - Vesela Gora - Škrljevo - Ravnik - Ostrež - Apnenik - Koromandija - Okrog - Zadruga - Hom - Nebesa - Ukenberk - Slevc - Viher - Hrastno - Vrh - Kamnje - Šentrupert.”

Kolikšna je dolžina poti?

IZ ŽIVLJENJA DRUŠTEV

“Pot je dolga 20 kilometrov, kar pomeni pet ur zmerne hoje. V največji možni meri smo želeli izkoristiti gozdne poti, teh je deset kilometrov in pol, makadamskih je kilometer in pol, še vedno pa je osem kilometrov asfaltnih poti.”

Kako ste pot označili?

“Izbrali smo Knafeljčevo markacijo, to je rdeča podlaga in rumena sredina, postavili smo tudi smerokaze in opozorilne table.

Kontrolne točke so označene z ličnimi skrinjicami Planinske zveze Slovenije, ki vsebujejo dnevnik in žig.”

Po Steklasovi poti se je že sprehodil tudi gospod Milan Kučan, predsednik države.

“Res je, naš predsednik je pot v celoti prehodil, ko je bil v juniju v našem kraju na neuradnem obisku. Nad lepotami naše pokrajine, kulturno dediščino in možnostjo turistične ponudbe je bil zelo navdušen, kar je tudi izrazil v sklepnem govoru.”

Uradno otvoritev ste že kar nekajkrat napovedali in jo tudi preložili. Kdaj dokončno načrtujete svečano otvoritev pohodne poti?

“Sobota, 16. oktobra 1999, je datum, ko bomo slovesno odprli pohodno pot. Ob tej priložnosti bomo izdali tudi zloženko, ki bo vsebovala najpomembnejše podatke o sami poti, relief in zemljevid Šentruperta z okolico, podatke o kulturnih, zgodovinskih, geografskih in etnoloških posebnosti krajev, ki jih spoznamo na sami poti, kratek življenjepisa prof. Steklase ter turistično, gostinsko in podjetniško ponudbo našega kraja.

Vabljeni vsi krajanj, da se nam na poti in sklepnih prireditvah pridružite!

Zvonka Krištof

Nad pohodno potjo je bil navdušen sam predsednik.
(foto: F. Borštnar)

PETINDVAJSETLETNICA DRUŠTVA KMEČKIH ŽENA V ŠENTRUPERTU

Letos mineva petindvajset let, odkar je bilo v okviru Kmetijske zadruge Trebnje ustanovljeno Društvo kmečkih žena v Šentrupertu. Njegova ustanoviteljica je bila inž. Tončka Borštnar. Položaj kmeta tudi takrat ni bil rožnat. Največkrat se je zgodilo, da so možje odhajali v službe, denar, ki so ga zaslužili, pa je šel predvsem za stroje.

Vodstvo Kmetijske zadruge Trebnje je uvidelo, če hočejo na teh razdrobljenih kmetijah kaj narediti, potem je treba vključiti v izobraževanje tudi žene.

Žene so se pri nas rade vključevale v Društvo kmečkih žena, saj razen trdega dela nismo imele ničesar.

Tako pa smo bile deležne zelo dobrih predavanj v zimskem času - o pridelovanju krompirja, pridelavi krme in spravilo lete, o prodaji mleka. Kar so nam pozimi predavali, so nam poleti praktično prikazali na ekskurzijah. Tako smo v petindvajsetih letih prekrizirale vso Slovenijo, bile smo tudi v Beneški Sloveniji, Italiji in Avstriji. Marsikaj, kar smo na teh poučnih ekskurzijah videle, smo potem skušale uresničiti tudi doma. Videle smo tudi ogromno rož - in zdaj je marsikateri dom tudi pri nas ozaljšan z rožami. O rožah nam je že dvakrat predaval priznani strokovnjak gospod Zgonc, prisluhnilo smo vrtnarju iz Gabrovke, na številnih ekskurzijah pa tudi obiskale vrtnarije ali cvetličarne.

Uspela sta dva šiviljska tečaja in od takrat žene še raje sedejo za šivalni stroj in kaj same ukrojijo ali sešijejo.

Vedno so bili zelo dobro obiskani kuharski tečaji. V zadnjih letih smo posvetile še posebno pozornost peki kruha, saj v nobenem obdobju ni bilo dobiti toliko vrst kruha, kot je zdaj - marsikaterega znamo tudi same narediti. Navdušene smo bile, ko nam je priznana strokovnjakinja razkazala številne možnosti pri peki sladkega in slanege peciva.

Tudi v aranžiranju suhega cvetja smo se pomerile - tečaj je bil zelo dobro obiskan.

Naše članice so v prejšnjih letih sodelovale na prireditvi Iz trebanjskega koša, letos pa smo bile na razstavi Dobrot iz kmečke kuhinje v Ptuj - tam je bila naša članica Engelberta Uhan z Ravnika nagrajena z zlato medaljo.

Razumljivo je, da smo obiskale že kar precej hiš s kmečkim turizmom.

Imamo že lepo uveljavljen materinski dan, organiziramo pa tudi družabna srečanja, včasih celo v sodelovanju z Mirčankami.

V našem društvu - do 1995. leta smo se imenovala Aktiv kmečkih žena - je 122 članic, delo pa usmerja odbor, sestavljen iz sedmih članic - lepo se ujemamo in smo vselej vesele, če nam kakšna stvar dobro uspe.

Letošnja letna ekskurzija nas je popeljala proti Primorski - načrt smo same naredile, vodja pa je bil gospod inž. Janko Širc, ki je zdaj referent za žene pri Pospeševalni službi Občine Trebnje.

Najprej smo se ustavile v kleti v Vipavi, kjer smo marsikaj zvedele o tem, kako vino zori in kako ga postrežemo. Pot smo nadaljevale v Vipavski Križ, kjer je živel pridigar Janez Svetokriški. Razkazali so nam samostan, imajo zelo lepe rože in staro knjižnico. Naš počitek je bil v kmečkem turizmu Urška. Prestopile smo mejo, bile v Gorici in obiskale kmetijo v italijanskih Goriških Brdih; tu smo marsikaj zvedele, kako se godi ljudem, ki so že v Evropski skupnosti - nič kaj rožnatega nismo zvedele. Peljale smo se proti Doberdobu in si ogledale spomenik padlim vojakom iz prve svetovne vojne. Dan pa smo ponovno sklenile v kmečkem turizmu - tokrat pri Okornu nad Stično.

Ekskurzije nam polepšajo življenje, še posebej, ker tudi pri

nas na kmetijah ni nič kaj rožnato, saj so največkrat za delo le starejši ljudje. A vseeno se tudi starejši radi izobražujemo in marsikaj radi pogledamo, da nam je potem tudi doma lepše.

Malči Kostevc

TUDI UPOKOJENCI SMO POMEMBNI ŠENTRUPERČANI

Društvo upokojencev Šentrupert je bilo ustanovljeno 1947. leta - najprej v okviru Zveze sindikatov Slovenije, ko pa se je število društev povečalo, so se organizirala v Zvezo društev upokojencev Slovenije in v občinske zveze ter začela samostojno delovati. Že od vsega začetka je imelo društvo težave s prostori. Ko se je pokazala priložnost za odkup nekdanje Malenškove hiše, jo je društvo odkupilo in v pritličju uredilo društvene prostore. Sprva je to zadoščalo, s povečanjem članov pa so postali prostori premajhni in že kar precej let moramo za svoje zборе najemati prostor v drugih stavbah v Šentrupertu.

Upravni odbor si že več let prizadeva pridobiti večje prostore; upali smo, da se bo to rešilo s obnovitvijo Kulturnega doma, vendar bi bili potrebni tolikšni posegi, da finančno ne bi zmogli. Verjetno se bo morala pridobitev primernejših prostorov za delo društva reševati v okviru prihodnjih programov krajevnih skupnosti.

Trenutno je v društvu 315 članov - naše delo je osredotočeno na druženje in organiziranje družabnega življenja. Delujeta strelska in šahovska sekcija. Tudi z izleti po raznih krajih Slovenije bogatimo naše življenje. Najbolj pa je obiskano srečanje na eni izmed točk naše krajevnih skupnosti. Kupili smo dva prapora, ki pa ju največkrat uporabljamo ob slovesu umrlih članov.

V naši KS je še veliko neorganiziranih upokojencev - vabimo jih, da se nam pridružijo.

Peter Ravnikar

Tudi v jeseni življenja je lahko pes prijatelj, kot je Valeriji Škrinar iz Drage. (foto: J. Platiše)

MEDNARODNO LETO STAREJŠIH

NA POTI K DRUŽBI ZA VSE STAROSTI TUDI V NAŠEM KRAJU

Organizacija združenih narodov je leto 1999 proglasila za mednarodno leto starejših z geslom: Na poti k družbi za vse starosti. Menim, da bi se morali tudi mi potruditi, da bi prispevali k lepšemu preživljanju jeseni življenja naših starostnikov.

Prav s to problematiko se poleg preventivnega in terapevtskega dela z mladimi in ljudmi v stiskah ukvarja dr. Jože Ramovš, naš sokrajan, ki je tudi predavatelj na Visoki šoli za socialno delo v Ljubljani, avtor številnih strokovnih del, zato smo ga povprašali:

Življenjska obdobja pogosto primerjamo z letnimi časi. Menite, da je kakšen letni čas morda lepši od drugega?

“Vsak letni čas je drugačen - ima svoje čare in svoje tegobe: pomlad je cvetoče lepa, toda revna v presihajočih zalogah, zima nudi naravi nepogrešljiv počitek in ljudem mikavne zimske čare, obenem pa ostrino mraza in poledenele ceste, poletje ima svoj lastni blagoslov rasti, zorenja in počitniškega sonca, obenem pa svoje stiske izsušenih nedrij. Tako je tudi z jesenjo: rodi bogate sadove vsega leta in nas očara s prelivajočimi barvami, obenem pa je to čas naglega odmiranja za zimsko spanje.”

Primerjava življenjskih obdobj z letnimi časi pogosto služi za razmišljanje, kako živeti, da bo življenje na stara leta kakovostno?

“Prispodoba letnih časov jer res dobro izhodišče za razmislek o temeljih za kakovostno življenje v starosti. Omenimo štiri osnovna spoznanja o tem.

Prvo pravi, da so vsa obdobja življenja - mladost, srednja leta in starost - nedeljiva celota; zato so nedeljiva celota tudi vse tri generacije.

Drugo spoznanje: starost je treba zavestno sprejeti kot posebno obdobje življenja; s svojimi posebnimi nalogami je starost enako smiselno obdobje življenja, kakor sta mladost in srednja leta. Tretje spoznanje o kakovostnem življenju v starih letih pravi, da se je treba na starost pripraviti v srednjih letih, enako kakor se je treba za srednja leta v mladosti.

In še četrto pomembno spoznanje: na stara leta so medčloveški odnosi enako pomembni kakor materialna preskrbljenost; zato sta osamljenost ter lakota po bližini bližnjih ljudi za starega človeka enako hudi kakor telesna podhranjenost. Ta temeljna spoznanja zarisujejo okvir za kakovostno življenje na stara leta, toda v današnji civilizaciji so skupaj pometena pod preprogo, kot da se o tem ne sme govoriti. Zaradi tega so oškodovani stari ljudje, ki so odrinjeni na družbeni rob, sami v sebi pa ne morejo sprejeti dejstva, da so stari. Nič manj pa ta tabu ne škoduje srednji in mladi generaciji. Jutri - čez deset ali dvajset let - ko bo delež starega prebivalstva dvakrat večji, kakor je danes, pa ne bomo mogli ubežati tem resnicam: če tista prihajajoča stara generacija - to smo sedanji ljudje srednjih let - ne bomo sprejeli svoje starosti ter njenih posebnih nalog in možnosti, bo nerešljiv problem. Za sedanjo srednjo generacijo dobesedno velja glede priprave na kakovostno starost slovenski pregovor: ‘KAKOR SI BOMO POSTLALI, TAKO BOMO LEŽALI.’”

Kdaj se začne za človeka jesen življenja - oziroma starost? Kaj pravzaprav je starost?

“Začetek starosti postavlja Svetovna zdravstvena organizacija v čas po napolnjenem 65. letu življenja; po tej meji se ravna po pokojninski in drugi družbeni sistemi. Toda to je le ena od treh glavnih označb starosti: časovna ali kronološka. Na nastop kronološke starosti nihče nima nikakršnega vpliva; enoumno jo pokaže človekov rojstni datum, pa naj je 65. rojstnega dne vesel ali ne, naj je zdrav ali bolan ...

Druga, nič manj pomembna je dejavnostna ali funkcionalna starost. Ta kaže, koliko je človek v tretjem življenjskem obdobju še zmožen opravljati vsakdanja opravila, kaj in koliko je še zmožen delati. Na to starost ima človek že precejšen vpliv, če v mladih in zlasti zrelih letih zdravo živi in če po nastopu koledarske starosti pridno skrbi za svoje telesno, duševno, duhovno in socialno zdravje, tedaj zelo uspešno preprečuje starostno betežnost.

Najodločilnejša pa je doživljajska starost, o kateri rečemo, da je človek toliko star, kot se počuti. Prof. Anton Trstenjak je bil pri devetdesetih letih koledarske starosti doživljajsko mladosten, medtem ko lahko človek vidi na ulici dve generaciji mlajšega narkomana, ki je po videzu in v svojem doživljanju bolj ostarel kot kakšen devetdesetletnik. Doživljajska starost je povsem odvisna od človeka samega - lahko svobodno usmerjamo svoje lastno doživljanje samega sebe, drugih in sveta.

Starost je življenjsko obdobje, ko dnevna pripeka skrbi in naglice pojenjajo in nastopa spokojnost večernega miru. Starost ima spet svoje posebne značilnosti, ki jih nimata niti mladost niti srednja leta. Kdo nima v lepem spominu prijetne starke ali krepkega starčka z umirjenim nasmehom in si rečeš: Tak bi bil rad, ko bom star!”

Kakšna pa je lepa in kakovostna starost?

“Ena od njih je enostavno življenje. Posledici enostavnega življenja v starosti sta sproščenost in vedrina. Zato imajo otroci radi babice in dedke, če so ti res sproščeni in vedri.

Na stara leta navadno človeku pešajo spomin, čutila, organizem - toda čustva pa ne poznajo arterioskleroze. Če človek samega sebe prav oblikuje v sivo starost, postajajo čudstva čedalje bolj občutljiva in plemenita.

V mladosti ima človek pred sabo še vse možnosti življenja - dobre in slabe, nima pa še kaj pokazati. V starosti se zaloga možnosti pred človekom prazni, zato pa ima polno “kaščo” življenjskega pridelka. Vse, kar je preživel, doživel, ljubil, naredil, je na varnem. Preteklost je najbolj varna ključavnica vsega dobrega. Še vedno pa ima star človek možnost, da uredi in popravi, kar je napak naredil.

Kraljica med posebnimi značilnostmi starih let pa je zreła življenjska izkušnja. V mladosti še ni veliko izkušenj; v srednjih letih mora preveč naglo in napeto živeti, da bi se mu lahko vsa življenjska spoznanja uredila po svoji pomembnosti. Življenjske izkušnje lahko dozorišče šele v starosti - to pa je življenjska modrost - največ, kar lahko človek na svetu doseže.

Zato je škoda, če teh zrelih življenjskih izkušenj ne more predati drugim. Pa tudi hiša, ki jo je postavil, in denar, ki ga je prihranil, sta vrednoti. Zato je pomembna naloga v starosti, da smiselno predaš drugim tako svoje notranje - duhovno - kakor tudi zunanje - materialno premoženje.”

Kdaj se pripravimo na starost?

“Čas priprave za starost so srednja leta življenja.

V otroštvu in mladosti naj bi spoznal starost iz tesnega sožitja s kakim starim človekom, v zgodnjem in osrednjem zrelem obdobju naj bi bil v osebnem stiku s kakim starim človekom - po štiridesetem ali vsaj petdesetem letu pa naj bi se zavestno pripravljaj na starost, zadnja leta pred upokojitvijo pa naj bi

mu ostala le še neposredna priprava na upokojitev in na svobodno življenje po njej.

Na starost se je treba pripravljati materialno, duševno in socialno.

Da je to še kako pomembno, pa je treba vedeti, da bo današnja srednja generacija izjemno številčna v primerjavi s sedanjo mlado generacijo, ki nas bo negovala in za nas služila pokojnine - v povojnih letih je bilo namreč skoraj dvakrat več rojstev, kot jih je danes.

Osamljenost je ena od pogostih težav, s katerimi se srečuje starostnik. Kako jo lahko vsaj omili?

“Osamljenost je v starosti res ena od najhujših tegob - ta je tako huda, kakor je telesna podhranjenost. Tudi posledice so podobne: od telesne podhranjenosti začne hirati in napadajo ga bolezni, če pa ga muči osamljenost, izgubi tek in spanec in prav tako se ga pogosto lotijo bolezni. Po prihodu v dom za stare se nadpovprečno dvigne smrtnost: prej še kar zdrav star človek se počuti osamljenega, pade mu odpornost in boleha. Če pa se stanovalci v domu za stare vključijo v medgeneracijske skupine za kakovostno starost, niso več osamljeni in občutno upade njihova poraba zdravil in bolehnost. Osamljenost v starosti je lakota po bližini nekoga od svojih ljudi - krvnih družinskih članov in sorodnikov ali morda krajevnih sosedov, s katerimi je človek prej desetletja preživel in prijateljeval. Star človek navadno ne potrebuje velikega števila priložnostnih obiskovalcev, temveč reden stik vsaj z enim ali dvema.”

Prav gotovo ste na svoji poti spoznali mnogo zanimivih usod ljudi, povezanih s starostjo?

“V spomin mi prihaja potovanje s prijetno žensko okrog šestdesetih let. Pripovedovala mi je, da je vdova, invalidsko upokojena, več let je bila duševna bolnica. Ko sem se začudil, ker v njenem vedenju nisem opazil nič depresivnega, je odvrnila, da že nekaj časa ni bila niti ene noči v umobolnici - odkar je pred leti na svoj praznik trem odraslim otrokom razodela svojo odločitev: “V naslednjih dneh želim prepisati svoje imetje. Denarne prihranke nameravam dati starejši hčeri, ki kupuje družinsko stanovanje, parcelo bom prepisala sinu, ki bo gradil družinsko hišo, svoje stanovanje pa prepuščam najmlajši, še samski hčeri, do svoje smrti pa si v njem izgovorim nemoteno bivanje.” Otroci so jo pregovarjali, naj na to sploh ne misli, toda bila je trdna v odločitvi, hotela je le njihovo mnenje, ali je prav razmišljala. Svojo pripoved je sklenila z izkušnjo, ki je rezultat vrhunske življenjske modrosti: “Nisem hotela, da bi se po moji smrti grdo gledali zaradi delitve premoženja, saj so se vedno imeli radi in so bili dobri do mene. Delitev mojega premoženja je moja dolžnost! Sedaj, ko sem vse razdelila, mi nič ne manjka, otroci pa me imajo še raje kot prej. Pa še duševno zdravje se mi je izboljšalo, saj nimam nobenih skrbi.”

Dr. Jože Ramovš aktivno sodeluje v projektu medgeneracijskih skupin za kakovostno starost ob medsebojni pomoči. Izhodišče vsemu delu je misel, ki je bila življenjsko vodilo velikanu duha v našem narodu - Antonu Trstenjaku: ZA ČLOVEKA GRE!

Menim, da bi morda tudi v našem kraju razmišljali o ustanovitvi skupine starih za samopomoč, saj je v naši krajevni skupnosti čez sedemdeset ljudi, starih nad osemdeset let, in prav gotovo je veliko osamljenih in lačnih človekove bližine.

Zvonka Krištof

ZA SOŽITJE MED GENERACIJAMI

Poteka mednarodno leto starejših, 1. oktober, mednarodni dan starejših, pa ima plemenit naslov: Za sožitje med generacijami. Vse življenje se učimo; če hočemo biti obogateni in pripravljeni za polno življenje, moramo vase sprejeti tudi izkušnje starejših. Le v medsebojnem sožitju bomo zmogli življenje zajeti s polnimi pljuči - to je še posebej pomembno, ker se življenjska doba daljša - morda tudi kot protiutež, ker se mladega rodu premalo rojeva.

Babica in dedek sta lahko otroku v oporo na različne načine - koliko pripovedi bi šlo v pozabo, če ne bi krožile zgodbe iz roda v rod. Starejši otroku lahko berejo - otrok bo poslušal in zgodbo naprej pripovedoval. Čustvena toplina pa je potrebna otrokom in odraslim. A tudi otroci lahko marsikaj naredijo; najhujša bolezen današnjega časa je osamljenost - otrok jo lahko omili že s prijaznim pozdravom in z vprašanjem, ali je treba kaj prinesiti.

Starejši so tudi zaklad številnih ročnih spretnosti - od preprostih jedi do pletenja, kvačkanja, ustvarjanja vsega tistega, čemur velikokrat preprosto rečemo: naša kulturna dediščina. Vse to prepletanje generacij ustvarja bogastvo izkušenj in tihe sreče, ki je nobena materialna dobrina ne more nadomestiti.

V Šentrupertu je kar lepo število starejših ljudi. Po poročilu predsednice krajevnega odbora RK Marije Brezovar je v naši krajevni skupnosti nad šestdeset osemdesetletnikov - prevladujejo ženske, kot le-te prevladujejo tudi med devetdesetletniki. Dočakati tolikšno starost pomeni srečno krmariti skozi življenje, zato je prav, da najstarejše krajanke tudi poimensko omenimo:

Lucija Golob iz Drage, rojena 12. decembra 1909,
Roza Jaklič iz Šentruperta, rojena 21. avgusta 1909,
Rudolf Medved iz Drage, rojen 10. aprila 1909,
Frančiška Hlebec s Straže, rojena 17. oktobra 1908,
Neža Bartolj z Bistrice, rojena 30. avgusta 1908,
Rozalija Valas iz Kamnja, rojena 8. avgusta 1908,
Jožefa Štamcar iz Šentruperta, rojena 28. oktobra 1907,
Marija Bevc s Straže, rojena 6. oktobra 1907,
Ludovika Brzin s Trstenika, rojena 20. aprila 1906,
Ivan Košak iz Šentruperta, rojen 21. aprila 1905.

Predsednica krajevnega odbora RK Marija Brezovar pa še sporoča:

“V prvih dneh avgusta smo nekateri predstavniki odbora s predsednikom sveta KS Petrom Frelihom obiskali devetdesetletnike, jih presenetili s šopkom cvetja in skromnim darilom ter jim tako polepšali vsakdanjik, kar je bil tudi naš namen. S svojo dobro voljo in z življenjskim optimizmom pa so starostniki polepšali življenje tudi nam.

Že po našem obisku - proti koncu avgusta - pa smo se poslovili od naše najstarejše vaščanke Julijane Juvančič, rojene 29. novembra 1903. leta.”

Prav je, da v mednarodnem letu starejših predstavimo vsaj nekaj naših najstarejših ljudi (v takšni starosti let ni treba skrivati, kajne?):

V juliju je bila v Šentrupertu počastitev stoletnice Gasilskega društva Šentrupert. To je prav gotovo dogodek, ki vsaj pri članih tega plemenitega društva ne bo šel v pozabo, Vi, gospod JANKO KOŠAK, pa ste bili v tej družini kot najstarejši gasilec - ne samo po starosti, pač pa tudi po letih članstva. Ko ste tako sedeli v prvih vrstah, Vam nihče ne bi prisodil, da ste že zakorakali v 95. leto. Zdi se mi, da ste v tistih dneh leta nazaj odštevali - so se

v mislih ponovno rojevali dogodki, ki ste jih doživeli kot gasilec?

“Res, gasilstvo je bilo zame kot konjiček - črpalke je bilo pogosto treba popravljati, da so dalj časa služile namenu. Pri gasilstvu sem bil strojnik; kadar smo tekmovali, sem bil vedno prvi pri vajah. Ja, bila pa je velika razlika med črpalkami nekdanj in danes. Prva je bila majhna, a vseeno zelo močna, velikokrat se je dobro izkazala - pri tekmovanjih in pri požarih. Plačilo za trud je bilo veselje ob zmagi na tekmovanju ali pogašen požar.”

Vaše ime je znano slehernemu Šentruperčanu, saj so bili mnogi deležni tudi Vaših uslug. Bi, prosim, vsaj za mlajše bralce predstavili, kaj ste v življenju počeli?

“Preprosto bi rekel, da marsikaj - kar so ljudje rabili, s tem sem jim skušal ustreči. Sprva sem bil v službi, večkrat sem jih menjaval prav zato, da bi se več naučil, da bi čimveč spoznal. Samostojen sem bil 1926. leta v Ljutomeru, kjer sem bil tri leta - verjetno bi bil dlje časa, če ne bi bila delavnica, ki sem jo imel v najemu, prodana, z novim lastnikom pa se ni dalo dogovoriti. Vendar sem se rad vrnil v Šentrupert, saj sem bil rojen v Zagradu pod Hrastnim. Potem sem bil tudi doma samostojen. Bil sem človek za vse - kar me je kdo prosil, sem skušal ustreči, čeprav je bilo marsikdaj zelo naporno delo.”

Vas tudi še danes mika, da bi zašli v delavnico in kaj premaknili?

“Če bi bil zmožen, bi zelo rad še zahajal v delavnico. Tako pa sta vid in sluh opešala, vendar ne toliko, da ne bi videl, da je vsaka stvar lahko ostala na svojem mestu.”

Prepričan sem, da tudi Vi pogrešate družbo, še posebej, ker ste bili tako sredi življenja, čeprav je najmlajša hčerka vedno poskrbela, da ste bili skupaj pri kosilu. Ali ste se zato odločili za dom starejših občanov, da bi bili sredi družbe?

“Želel sem v družbo, težko je biti sam - hčerka je zame zelo lepo skrbela, vendar ob svoji družini in obrti ni imela časa, da bi mi v pogovoru delala družbo. Ker ni bilo upanja, da bi se to spremenilo, sem se z veseljem odločil za dom.”

Gospa Minka Jaki je večkrat govorila, da starost ni rada sama, da prihajajo tegobe. Kako odganjate drobne tegobe?

“Res je, z leti vse odpoveduje, vendar volja pa le ni odpovedala.”

Nedavno ste po smrti skoraj sosede - Julijane Juvančič - postali najstarejši krajan Šentruperta. Ali to čutite kot obveznost, da se morate še dobro držati in si prizadevati, da bi bili še dolgo najstarejši krajan?

“Človek ni sam svoj gospodar. Če pa bom še živel in da ne bo slabše, kot je zdaj, bom tudi zadovoljen.”

Kakšni so prvi vtisi bivanja v domu?

“V domu se mi zdi v redu - hrane je dosti, imam dobrega sostanovalca, ki mi marsikdaj kaj pomaga, saj se šele navajam na tukajšnje življenje, vseč mi je, ker srečam veliko ljudi.”

Želim, da Vam novo bivališče uresniči sanje - če ne, Vas pa stari dom še vedno čaka, mar ne? Saj boste še kdaj prišli v Šentrupert - vsaj na obisk?

“Prvega oktobra - rekli ste, da je takrat mednarodni dan starejših - se bo vsa družina zbrala v Šentrupertu, da se bomo spomnili desete obletnice smrti žene in matere. Prezgodaj me je zapustila.”

Vse življenje je tiho preživela ob delu gospa NEŽKA BARTOLJ z Bistrice, bolj poznana kot mati našega prejšnjega predsednika sveta KS Francija Bartolja.

Čemu bi se zahvalili, da ste dočakali takšno starost?

“Jaz ne odločam o tem, koliko časa bom na svetu - vedno se priporočam Bogu - tudi vsak večer molim, da bi ohranila zdravo pamet.”

Ali je tudi hrana kaj vplivala na Vaše dolgo življenje?

“Vse življenje sem morala trdo delati, hrana je bila vedno skromna, zato pa zdaj ne umrem, ker zdaj živim veliko bolje kot včasih.”

Vem, da Vam je bilo v življenju najljubše delo; kaj lahko danes še sami naredite?

“Vedno si sama pripravim zajtrk - skromen, kot je bil včasih. Če bi bilo treba, bi tudi kosilo sama pripravila, a zanj vedno poskrbi sinova družina. Čez dan živim v svoji hiši, ki je že zelo stara, a polna spominov, saj je to rojstni dom. Zvečer pa grem spat v sinovo hišo, da so bolj brez skrbi zame.”

Pravijo, da je najhujša bolezen osamljenost - Vas pa obiskujejo že pravnuki - zaenkrat so trije; kajne, takrat na tegobe kar pozabite?

“Včasih res pravim, da starega človeka nihče ne mara, a kadar pridejo pravnuki ali drugi člani družine, mi je prijetno. Ko pa odhajajo, pa se bojim, da se jim ne bi kaj zgodilo. Starejši ljudje ne znamo biti brez skrbi. Saj veste - majhni otroci - majhne skrbi, veliki otroci - velike skrbi.”

Naše voščilo ob nedavnem rojstnem dnevu naj bo preprosto: naj Vam bo zdravje naklonjeno - pogumno naprej!

“Če mi je usojeno, naj pa bo!” Pri tem se je tako prisrčno nasmehnila, da ji iz srca želimo, da je tako bistrega duha tudi v prihodnje!

V naši krajevni skupnosti je prav gotovo nekaj posebnega gospa ZALKA VALAS - uradno sicer živi v Ljubljani - a človek bi rekel, da le toliko, da pretolče zimo, nato pa brž na rodno Dolenjsko, v drugi dom v Kamnje, na hribček, imenovan Mirendol.

Kako doživljate Šentrupert - je to samo kraj mladostnih

spominov ali je tudi današnje življenje?

“Ne, niso samo mladostni spomini. Veliko mi da Šentrupert - pred nekaj dnevi sem bila na morju, a še tam sem ves čas mislila samo na to, kako bom spet prišla v Šentrupert - in zdaj sem spet tu, ne samo v mislih. Res mi veliko pomeni moj kraj, dom mojih staršev, zato se tako rada vračam - vseč mi je kraj, rada imam ljudi - tu sem našla veliko prijateljev. Kadar se spomnim na Šentrupert, mi tudi temno misel prežene - takoj sem dobre volje.”

Naj takoj omenim, da Vam verjetno posebno voljo in moč daje vinska trta, saj ste do nedavnega ob pomoči dobrih sosedov sami obdelovali vinograd. Kajne, Dolenjcu ni lahko brez trte?

“Ko sem nehala delati - imela sem obrt - sem se posvetila trti - in če le ne bi bil prevelik vinograd, bi še vztrajala, da ga sama obdelujem. Vinograd, vino - to je druženje, tudi skozi vinograd sem navezala številne stike z ljudmi - bogatila sem se s prijatelji, pa tudi veliko znanja sem pridobila. Res, rada imam vinograd.”

V življenju za nobeno tegobo niste bili prikrajšani - bolezen, izguba nekaterih dragih, nesreča in še podobne tegobe - a Vaš obraz ne izraža žalosti, pač pa eno samo življenjsko vedrino. Bi rekel, da se Vas žalost ne more nikoli toliko dotakniti, da ne bi z vedrino gledali na življenje?

“Veliko sem doživela, za nobeno stvar nisem bila prikrajšana - več operacij, prometna nesreča ... A bolj ko se staram, skušam žalost zatreti, ker to človeka ubija, jaz pa hočem živeti, zato z optimizmom gledam na življenje - in iti naprej!”

Nasvet mlajšim (čeprav včasih že bolj betežnim)?

“Predvsem se je treba ogibati sovraštvu in nevoščljivosti - vse je treba zgladiti in odpustiti - ni lepšega na svetu, kot je prijateljstvo. Andrej Šifrer ni mogel lepše pesmi zapeti, kot da si je za prijatelje treba vzeti čas.”

Človek sicer ni popoln gospodar samega sebe, a vendar, v Vas je še toliko energije, da Vam privoščim mirno in varno vožnjo v Vaši petki (kajne, tudi to pripomore k samozavesti!), že zdaj pa se veselim Vaše stoletnice (če bom seveda takrat še na svetu). Ste tudi Vi kdaj z načrti v prihodnosti - ali postavljate sanje v stvarnost samo v bližnjo prihodnost?

“Bolj v bližnjo prihodnost - nikoli nisem mislila, da bom dočakala taka leta, čeprav je bilo marsikaj tudi narobe, življenje mi je viselo na nitki - a nikoli nisem obupala. Moraš imeti veliko volje za življenje - treba pa je vse hudo pozabiti, odpustiti, preteklost pokopati in gledati v prihodnost. Verjeti je treba, da se dobro vedno obrestuje.

Mladi, veselite se življenja, ker nam je lepo!”

Jože Zupan

TAKŠNA IN DRUGAČNA SREČANJA S STAREJŠIMI -

člani novinarskega krožka,
mentorica Danica Zupan:

STARO MAMO OBISKUJEM V DOMU ZA OSTARELE

Moja stara mama je stara 79 let. Ime ji je Jožefa, piše pa se Brcar, kličemo jo Pepca. Rodila se je na Homu. Pri štirih letih je izgubila starše in enega bratca. V šolo je hodila peš. Tudi pozimi je hodila bosa. Noge so ji ozeble, zato jo še zdaj boljijo. V življenju ji ni bilo lepo. Bila je nezakonska mati mojega očka in ga je sama vzgajala, kar je bilo zelo težko. Sedaj živi v domu za starejše občane v Novem mestu. V marcu si je zlomila roko. Večkrat jo obiščemo. Tudi v ponedeljek smo jo obiskali. Mojega bratca Mihca in mene ima zelo rada in je zelo vesela, kadar jo obiščeva.

Tjaša Brcar, 3. razred

BABI ME JE VSE SORTE NAUČILA

Moja babi je bila dolga leta učiteljica 1. razreda, zato me je učila tudi brati. Začela sva s časopisom, ker so bile tam velike črke. Potem sem vzel v roke knjigo Pikijev prvi božič in sem jo prebral. Ko še nisem hodil v šolo, me je babi naučila tudi pisati. Tega se ne spomnim, imam pa spravljene tiste zvezke za spomin. Z babiko sva tudi računala. Plus in minus. Minus mi je bil bolj vseč kot plus. Računala sva z barvicami. In potem mi je bilo lahko v šoli, ker sem že znal, drugi pa ne. Ker sem imel rad šmoren, ga me je naučila narediti. Že prvič mi je uspel.

Babi me uči tudi pozdravljanja. Zdaj sem se že naučil, da pozdravim vse starejše. Nekateri mi ne odzdravijo. Jih bom drugič glasneje pozdravil.

Tjaž Brezovar, 3. razred

STARI PREDMETI MOJE PRABABICE

Mojo prababico Ančko Hribar večkrat obiščem. Ima tudi stare predmete, kot so: šivalni stroj, staro omaro in staro peč. Peč je krušna. Okoli nje je klop, na kateri rad sedim. Čeprav ima peč razpoke, je prababica ne bi rada rada podrla, ker jo ima za spomin. Stara omara stoji ob vratih. Omara je rjava in ima lepe like, ki so vanjo vrezani. Šivalni stroj je v kuhinji. Prababica na njem zašije tudi moje obleke. Največkrat so to hlače, ki jih strgam. Kadar pridem k njej, je zelo vesela. Njeni stari predmeti so mi zelo všeč. Kadar grem k njej, mi tudi kaj da.

Anže Mikec, 3. razred

MOJ ATA SE SPOZNA NA ČEBELE

Moj stari ata Janez že dolgo čebelari, saj se je s tem ukvarjal že njegov oče. Ata ima čebeljak v Selih. V čebeljaku ima devet panjev. S čebelami ni lahko delati. Ata jih mora nahraniti in jim dati piti. Včasih mora vzeti med. Takrat se čebele razjezijo in zato ga veliko čebel popika. Ata mora narediti tudi nove panje, kar pa ni preveč lahko. Jaz grem z atetom včasih k čebeljaku in ata opazujem ali pa mu pomagam. Najbolj sem koristna takrat, ko čebele rojijo. Preden začneva delati, se oblečeva v čebelarsko opremo. Skupaj z atetom ometeva čebele z drevesa. Kar čebel pade na tla, jih dava na karton in s kartona v panj. Včasih tudi mene piči kakšna čebela, pa nimam nobenih posledic. Ker atu pomagam pri čebelah, dobim tudi med, ko ga toči.

Nina Bartolj, 4. razred

STAREMU ATU IN MAMI POMAGAM V VINOGRADU

S starim atom in staro mamo grem včasih v vinograd in jima tam navadno pomagam, ko pobiramo rzino, privezujemo trte in trgamo grozdje. Nekoč sta mi spet rekla, da gresta v vinograd. Jaz sem rekla, da bi šla z njima in res sem šla. V vinogradu sta morala stare in slabe kole zamenjati z boljšimi. Jaz sem jima pri tem delu pomagala tako, da sem stare in slabe kole znosila na vrh vinograda, stara mama in stari ata pa sta nove kole postavila v zemljo poleg trt. Pri tem delu smo se tudi zabavali, zato je delo hitreje minilo. Stari ata in stara mama sta zelo vesela, ker jima pomagam in me večkrat pohvalita.

Tanja Krajšek, 4. razred

MOJ STARI ATA JE PEVEC

Moj stari ata Alojz Jarc vsepovsod poje. Kadar reže na brajdi trto, poje. Hodi okoli hiše in spet poje. Tudi takrat, ko so pri meni prijateljice, kaj zapoje. Vem, da ga petje zelo veseli, saj poje zmeraj takrat, kadar je prost. Moj ata poje tudi pri pevskem zboru. Nikoli ne zamudi pevskih vaj. Na koncertu sem ga že večkrat poslušala. Zavzeto in z veseljem je pel. Na koncu sem mu tako močno ploskala, da so me že roke bolele. Moj ata sodeluje pri dveh zborih. Prvi je Zbor vinogradnikov Šentrupert, drugi pa Moški zbor Mokronog. Naučil me je pesem Žabja svatba. Skupaj sva jo že večkrat zapela. Z veseljem ga poslušam, saj tudi jaz zelo rada pojem.

Katja Pal, 4. razred

STARA MAMA MI ZAUPA DENAR

Ker je bila moja stara mama Rezi, ki ji rečem kar mama, operirana, ne more hoditi v trgovino in to zaupa meni. Največkrat grem po hrano in gospodinjske potrebščine. Včasih moram imeti listek, največkrat pa si zapomnim, kaj moram kupiti. Tudi bratec Uroš gre včasih v trgovino, a mu mama na zaupa več kot tisoč tolarjev, meni pa zaupa tudi več. Mama je vesela, da ji ni treba prositi drugih ljudi, jaz pa, da ji lahko ustrezem.

Nejc Ribič, 4. razred

POGREŠAM SPREHODE S STARO MAMO

Ko sem živela še na Mirni, sva z mamo hodili zvečer po Mirni in mama mi je vedno pripovedovala, kdo živi v hišah, mimo katerih sva hodili. Vsak večer pa sva šli tudi na prostor za balinanje, kjer sva vedno našli mojega dedija. Odkar živim v Šentrupertu, te sprehode zelo pogrešam.

Nina Dizdarevič, 5. razred

DEDEK ME RAZVAJA

Moj dedek živi v Ljubljani. Ker pa smo se z mami preselili v Šentrupert, se zato z mamo in dedijem manjkrat vidimo. Ko sem bila majhna, me je dedek velikokrat pazil in takrat sem se zelo navezala nanj, zato sedaj zelo težko čakam, da ga vidim. Kadar pridem tja, greva velikokrat na pico ali sladoled. Z avtom se zapeljeva do Vrhnike in greva potem na sprehod. Ko sva skupaj, se pogovoriva, kako je z mano v šoli, on pa pove, kako preživlja čas ob upokojitvi. Včasih se tudi igrava na vrtu. Mamo in dedija imam zelo zelo rada.

Tamara Dolenc, 5. razred

KAKO RAZVESELIM PERŠETOVO TETO

Pri nas na Hrastnem živi blizu gozda starejša teta Jožefa Perše. Ona je sama v hiši. Rada jo grem obiskat. Mojega obiska je zelo vesela. Nesem ji pošto, včasih pa tudi še topel kruh iz krušne peči. Velikokrat mi pripoveduje kakšne zgodbe, ki so včasih kar neverjetne. Teta že čisto malo vidi, zato ji kdaj tudi kaj pomagam. Rada jo poslušam, ker govori s takšnim navdušenjem. Zelo je vesela mojega obiska, zato jo bom še

naprej obiskovala.

Martina Gorenc, 5. razred

MOJA STARA MAMA ŽIVI V SPOMINU NJENE PRIJATELJICE

Nekega dne sem bila s sestro in sestričnima na obisku pri neki teti. Šle smo v Nebesa. Tam smo srečale najboljšo prijateljico moje stare mame Mici. Ko je zvedela, da smo njene vnukinje, nam je začela pripovedovati o njej. Povedala je, da je mama Mici zelo rada brala in da je prebrala skoraj vse knjige iz knjižnice. Rekla je, da je bila zelo dobra prijateljica in da ji je lahko vse zaupala in zato sta bili zelo veliko skupaj. Zvedela sem še, da je bila zelo delavna in da je rada vsakemu pomagal, zato je tudi velikokrat darovala kri. Ko sem vse to slišala, sem bila vesela.

Čeprav moja mama Mici ni več živa, še vedno živi v spominu njene prijateljice!

Petra Ramovš, 5. razred

ZANIMIVI POGOVORI S TETO MARIJO

Moja sosedka Marija je zelo prijazna gospa. Včasih pride iz Celja v našo vas, ker ima tukaj hišo. Jaz ji rečem teta Marija. Velikokrat se z njo lahko pogovorim o kakšni taki stvari, o kateri se z mladimi ne morem. Vedno, ko pridem k njej, mi kaj da, ampak ne hodim zato k njej. Pogovarjava se o njeni preteklosti. Večkrat mi pove kaj iz svojih šolskih let. Povedala mi je tudi, kako je potekal njen prvi april v tretjem razredu. Ko je prišel v razred ravnatelj, so mu učenci rekli, da ima na pošti telefon. Sprva jim ni verjel, a so ga prepričali, da je res. Zelo hitro je tekel na pošto, saj takrat telefona na šoli še niso imeli. Na pošti je bil jezen, ko so rekli, da zanj ni telefona, a je krivil poštarja. Na otroke se ni jezil, poštarju pa se je šel opravičiti in sta se na pošti oba smejala. V tej zgodbi sem spoznala, da so bili tudi nekoč otroci poredni, a nekateri starejši tega nočejo priznati. Teta Marija pa razume tudi nas otroke, zato rada hodim k njej.

Urška Uršič, 5. razred

STARA MAMA ME UČI PEČI KRUH

Moja stara mama Ivanka je že kar v letih, a še veliko dela. Ko bi vedeli, kako dober kruh speče! Ko sem bila še čisto majhna, mi je vsakič spekla majhno štručko. Tudi učila me je že peči kruh, a mi ni nikoli tako uspelo, kot zna ona. Speče tako rahel kruh, da kar "špila". Ko ga stisneš, gre zelo hitro skupaj in potem spet narazen. Kadar hoče brat Andrej jesti kruh, vedno najprej poskusi, če "špila". Tudi jaz bi rada spekla takšen kruh, da bi "špilal", a mi to še ne uspe. Še dobro, da me bo stara mama lahko naučila.

Dani Ahlin, 7. razred

ak.slik. Melita Vovk

KAJ JE BILO IN KAJ ŠE BO

NOVICE IZ ŽUPNIJE

POČITNICE V ŠENTRUPERTU

Komaj so se zaprla šolska in veroučna vrata, že smo začeli s počitniškim oratorijem. Kot po mnogih župnijah po vsej Sloveniji smo se tudi mi ob tem času navduševali ob svetopisemskih očakih Jakobu in Jožefu. Od 28. junija do 2. julija se nas je čez devetdeset otrok in odraslih zbiralo k molitvi, k igram (igre brez meja, iskanje zaklada, vodne igre ...) in k delavnicam (časopisna, radijska, plesna, glasbena, ročne spretnosti ...). Seveda niso manjkale zajetne količine malic, sokov in

Tudi naš mladi rod uživa v lepotah gora.
(foto: Sandi Osojnik)

sladoledov, kar so mladi animatorji z vso požrtvovalnostjo pripravljali za otroke. Ni bilo samo farovško dvorišče priča naše razigranosti, šli smo v Sevnico k bazenu, na pohod in piknik k sv. Barbari na Okrogu ter k mladim prijateljem na Vrhtrebneje ... Vse, kar smo lepega doživeli, smo nato strnili v pripovedi in pesmi, v plesu in ročnih izdelkih ob sklepnih prireditvi, ki smo jo pripravili za starše.

Od 5. do 10. julija pa smo si privoščili počitnice še na Uskovnici na Gorenjskem, kjer smo v lepo urejeni koči sredi gozdov in travnikov preživljali pestre trenutke druženja in prijateljstva ter se navdihovali nad lepoto Božjega stvarstva. Ni manjkalo igre ne sprehodov v naravo, ne sonca in ne dežja, tudi nekaj domotožja je bilo pri najmlajših. Kljub počitnicam nismo pozabili na molitev in vsakodnevno sveto mašo. Bilo je čez petdeset otrok od prvega do osmega razreda. Starši so skrbeli za kuhinjo, mladi animatorji pa skupaj s kaplanom Sandijem za izvedbo počitniškega programa. Iz dneva v dan nas je spremljal Galeb Jonatan s svojo življenjsko zgodbo. Podvig našega počitnikovanja pa je nedvomno bil celodnevni pohod do Vodnikove kočice in nazaj. Utrujeni smo se vračali, pa vendar zadovoljni - v prepričanju, da bo še večkrat tako lepo.

Sandi Osojnik

Baročna cerkev se lepša... (foto: J. Platiše)

- Monografija župnijske cerkve sv. Ruperta - še v pripravi;
- Obnova in priprava na razglasitev za kulturni spomenik cerkve sv. Križa na pokopališču, našega bisera neogotike - še v pripravi.

Z vidika kraja in župnije pa:

- Obnova in zamenjava celotne kritine na strehi župnijske cerkve - že opravljeno;
- Obnova in zamenjava ostrejša drugega zvonika na Veseli Gori - že opravljeno;
- Obnova ostrejša in kritine na Velikem Cirkniku - v pripravi.

K temu smo načrtno pristopili že leta 1997, o čemer smo s posebnim pismom obvestili vse krajanje župnije Šentrupert in mnoge prijatelje od drugod ter se nanje obrnili s prošnjo, da bi vsako gospodinjstvo s prispevkom sodelovalo pri tej široko zastavljeni akciji. Dobra polovica vseh se je velikodušno odzvala temu vabilu, zato se iskreno zahvaljujem vsem in vsakemu posebej za razumevanje. Akcija še vedno traja in zato ni odveč priporočilo še za nadaljnjo vašo pomoč. Posebna prošnja je namenjena nedvomno tistim, ki se doslej še niste priključili velikodušnosti mnogih. Vsak, še tako neznamenit dar, je znamenje medsebojne povezanosti in skupnega prizadevanja, da bi dostojno skrbeli za dediščino, ki nam je zaupana. Bog plačaj še za naprej!

Zvoniki na Veseli Gori so končno prekriti z bakrom. Ostal je le dolg - 1.950 000 tolarjev. Ob opravljenem delu pa se je pokazala nujnost prekriti tudi celotno ostrejšje skupaj s kupolama, kajti dragocene freske, ki jih te kupole skrivajo, so v nevarnosti pred uničenjem.

Kot vidite, po svojih močeh uresničujemo zastavljeno pot našega župnika Janeza Vidica, ki se ga v teh dneh, ko je minilo leto dni od njegovega prezgodnjega odhoda, še posebej spominjamo v molitvi in vsakdanjem življenju. On nam je dal vero, da je vse mogoče narediti, če si resnično želimo. - Prepričan sem, da bomo zmogli dostojno ohraniti bisere, ki so nam jih zapustili naši predniki, saj z zaupanjem zrem v prihodnost in na velikodušost vseh ljudi dobre volje.

Mirko Simončič

VESELA GORA

Poleg rednega pastoralnega dela se župnija z vso odgovornostjo vključuje v pomembno dejavnost ohranjanja sakralne dediščine naših prednikov. Ko smo se pripravljali na počastitev 500-letnice dograditve našega bisera gotike - župnijske cerkve sv. Ruperta - je bila začrtana naslednja pot:

Vključevanje v širši slovenski prostor:

- Slavnostna akademija ob 500-letnici in obnova baročnega kipa sv. Ruperta;
- Razstava in katalog del našega ljudskega slikarja in freskarja Antona Postla;

Svečani pohod ob stoletnici. (foto: J. Platiše)

OSEMDESETLETNICA ČEBELARSKE DRUŽINE

Čebelarska družina je počastila svojo osemdesetletnico obstoja, kot smo napovedali. Tedaj smo podelili tudi nekaj priznanj. Dobili so jih: dipl. inž. Dušan Kresal - ta nam je s svojo strokovnostjo in z zagnanostjo veliko pomagal - bili smo ponosni, da smo se ga spomnili, še posebej, ker se je njegovo življenje sklenilo le nekaj ur po naši prireditvi. Priznanje pa so dobili še Ciril Lamovšek in Janez Selak, učiteljica Slavka Kramer z Mirne za sodelovanje v kulturnih programih, spomnili pa smo se tudi Osnovne šole dr. Pavla Lunačka v Šentrupertu, saj ohranjajo Lunačkov čebelnjak, ki pomeni začetek sodobnega čebelarstva v Mirnski dolini; da so čebele v njem, pa skrbi učiteljica Jožica Gole.

Peter Kurent

KULTURNO DRUŠTVO PRED NOVO SEZONO

Kulturno društvo Šentrupert je novo sezono začelo s koncertom Adija Smolarja 4. septembra. Načrtov tudi v prihodnje ne manjka. Organizirali bomo prihod Miklavža, imeli božični koncert, domači igralci pa se bodo pomerili v igri. Tudi na najmlajše ne bomo pozabili, načrtujemo pa tudi kakšno gostovanje. O dogodkih vas bomo sproti obveščali - tudi v našem glasilu.

Peter Kurent

STOLETNICA PROSTOVOLJNEGA GASILSKEGA DRUŠTVA ŠENTRUPERT

Vsaka pomebnejša obletnica društva je hkrati priložnost, da se vsaj simbolično zahvalimo najbolj predanim članom. Kar precej je bilo takih ob počastitvi stoletnice Prostovoljnega gasilskega društva. Prav je, da omenimo vsaj tista odlikovanja, ki jih je podelila Gasilska zveza Slovenije: Gasilske plamenice za delo v operativi:

Izidor Markelj, poveljnik operative - gasilska plamenica III. stopnje
 Andrej Vavtar, namestnik poveljnika - gasilska plamenica III. stopnje
 Ignac Kraševac, namestnik poveljnika - gasilska plamenica II. stopnje
 Ciril Lamovšek, gospodar doma - gasilska plamenica II. stopnje
 Gasilska odlikovanja za delo v društvu:

Peter Pavlin, predsednik društva - gasilsko odlikovanje II. stopnje
 Peter Ravnikar, predsednik nadzornega odbora - gasilsko odlikovanje I. stopnje

Franc Novak, tajnik društva - gasilsko odlikovanje I. stopnje
 Odlikovanja za žene za delo v društvu:

Gasilsko odlikovanje II. stopnje sta prejeli dolgoletni članici Mimi Simončič in Rezi Zgonc.

Peter Ravnikar

KLJUČAVNIČARSTVO BARTOLJ NA OBRTNEM SEJMU V CELJU

Tudi na letošnjem 32. Mednarodnem obrtnem sejmu v Celju sta Obrtna zbornica in Obrtna zadruga Trebnje organizirali predstavitev obrti v občini Trebnje, na kateri je sodeloval tudi naš krajan Marijan Bartolj s svojim najpomembnejšim izdelkom - vlečnim priključkom. Za proizvodnjo le-teh je lastnik pridobil nacionalno homologacijo in homologacijo nemškega podjetja KBA, njegovi izdelki ustrezajo zahtevnim standardom kakovosti ISO 9001, ki ga je pridobil v preteklem letu.

Ker se lastnik Marijan Bartolj zaveda, kako pomembno je slediti razvoju stroke, tržnim zakonitostim in kvaliteti dela, ne morejo izostati uspehi, saj je na tem področju že postal vodilni proizvajalec v državi.

Dober glas o njegovih izdelkih privabi številne potrošnike, da pridejo po vlečno kljuko kar v delavnico na Vrh, ob tem si marsikdo ogleda naš kraj - ali pa ga lepota šentruperske narave navdihne za obisk ob drugi priložnosti.

Zvonka Krištof

KRAJINSKA ARHITEKTURA

KAŠČE

Od nekdanj je kmet bolj skromno živel. Da je le bilo sproti kaj za pod zob, je bil zadovoljen. Sčasoma pa so prišli tudi boljše časi. Pridelal je več hrane, ki jo je želel shraniti tudi za čas, ko je bo primanjkovalo - predvsem za zimo, seveda. V ta namen se je umislil več različnih naprav - v sklopu hiše ali pa povsem samostojne zgradbe. V hišah so se pojavljale predvsem razne lesene skrinje za shranjevanje žita in suhega sadja in podobne, predvsem suhe hrane. Marsikatera taka skrinja danes služi le še kot okras, saj so jih zamenjale sodobne skrinje za shranjevanje hrane, ki delujejo na elektriko, in jim pravimo hladilne skrinje. Skrinje so bile navadno nameščene na podstrešju. V nekaterih primerih pa je bil v večjih hišah za shranjevanje hrane določen poseben prostor. Samostojne zgradbe, ki so se sčasoma razvile in so služile v ta namen, pa se imenujejo KAŠČE. Marsikatera je ohranjena do danes, vendar skoraj nobena ne služi več prvotnemu namenu. Gotovo so bila skladišča hrane prisotna že v sklopu srednjeveških gradov, saj je grajska gospoda morala nekam spraviti desetino, ki so jo pobirali od svojih podložnikov. Kašča v taki obliki, kot se je ohranila do danes, pa je rezultat ljudskega stavbarstva. Ponekod na Dolenjskem starejši ljudje kašči pravijo "kajšča".

V Glosarju arhitekturne tipologije prof.dr. Petra Fistra najdemo pod imenom kašča sledečo obrazložitev: "V okviru domačije izpostavljena in skrbno oblikovana lesena (redkeje zidana) stavba, namenjena shranjevanju žita, moke, sadja itd. Nastanek je vzporeden z osamosvajanjem kmetijskega prebivalstva, največ od 18. stoletja dalje in v nekaterih arhitekturnih krajinah pomeni ključno vrednoto."

Matija Kastelic je že leta 1688 zapisal naslednjo resnico: "En bogaboječi kmetič je vselej imel en velik žegin...de je on imel vse svoje kozelce, kašče inu škrinje polne žita, inu svoje keldre napolnene z vinom..." Ta zapis nam razkriva, kako pomembna je bila v takratnih časih preskrbljenost z osnovno hrano, ki je bila vir preživetja.

V 19. stoletju je kašča ponekod postala prava pokrajinska posebnost. Skrbno oblikovana, največkrat lesena in velik ponos lastnikov. Vanjo so kmetje shranjevali vse svoje dragocenosti - od žita, suhega mesa do dokumentov. Kašča je praviloma

stala odmaknjena od ostalih objektov na domačiji, da so jo lahko ob požaru na domačiji obvarovali pred ognjem, saj je hranila skoraj vse premoženje. Bogatejša, ko je domačija bila, večjo in lepšo kaščo si je lahko privoščila. Na Dolenjskem so bile kašče manjše in skromnejše. So pa zato v vinskih gorinah rasle zidanice in vinski hrami, o katerih bomo spregovorili v spomladanski številki.

Rupert Gole

Kašča iz naših krajev (foto: R. Gole)

JE PRAV?

Ne bo drevo, ki je obloženo s številnimi oglasi, klonilo pod težo bremena?

Razbremenimo ga vendar! Postavimo oglasne table, ki bodo namenjene obveščanju krajanov. (foto: J. Platiše)

Pesem klopotca, ki se je v preteklih letih razlegala iz marsikaterega vinograda v naši fari, je odganjala ptiče in druge živali, ki so obirale sladko grozdje, hkrati pa vabila trgače k tako radostnemu jesenskemu opravilu, kot je trgat. Danes se - žal - le še redki vinogradniki odločijo, da v vinograd postavijo to leseno napravo s klavinci, veliko preprosteje je namreč postaviti pokajoče čudo sodobne tehnike, ki bolj kot živali plaši in odganja nočni spanec krajanov. (foto: J. Platiše)

Šentrupersko pokopališče ima posebno lego, hkrati pa spoštljiv spomin, saj je bil njegov načrtovalec tudi eden izmed največjih Slovencev - arhitekt Jože Plečnik.

Toda ob nalivih se spodnji del pokopališča spremeni v jarke, marsikdaj pa pesek zasuje tudi grob. Čeprav na to pomanjkljivost že leta in leta opozarjam, se ni še nič ukrenilo - in vendar smo vsi enako vredni, zato je prav, da se ta pomanjkljivost odpravi.

Še to: odsluženi okvirji prav gotovo niso v okras. Lepo bi bilo, da bi vsak posameznik, ki zamenja okvir, tudi poskrbel, da bo prejšnjega odstranil.

Tudi po pokopališču se spozna, kakšna je kultura človeka. Naj nas ne bo sram!

Malči Kostevc

*Naš odnos do narave - smo res neobčutljivi ?!
Morda bi tudi zabojnik v naši KS lahko marsikaj omilil.
(foto: J. Platiše)*

*Naša lična postajališča so prezgodaj postala smetišča.
(foto: J. Platiše)*

Koliko rodov je sanjalo o osamosvojitvi Slovenije - mi pa smo to dočakali. Toda - kakšen je naš odnos do domovine? 25. junija, na dan osamosvojitve, je le malokje visela zastava. Nam res ni mar domovine? Naj bo 25. junij praznik vseh Slovencev - pokažimo vsaj drugo leto, da imamo radi domovino, zato izobesimo zastavo!

Morda pa ne bi bilo slabo, če bi zastavo lahko kupili kar v pisarni KS Šentrupert.

Malči Kostevc

IZ SKRINJE LJUDSKEGA IZROČILA**ŠE O ŠENTRUPERSKEM ZVONIKU**

Ko so Ajdje končali zvonik, so obesili vanj še zvonove. Naši predniki so jih radi poslušali:

“Bundar bogat, Bundar bogat!”

Drugi zvon pa mu je odgovarjal:

“Pr Bundar, pr Jak, pr Klinčki tobak, pr Jaklič mesu, to bo pa šlu.”

Zatem so dali zvon še na Okrog, tam pa je zapel:

“Končinčk je u kevder, Končinčk je u kevder ...”

Kdor še ni slišal, naj gre na Okrog, mogoče je še danes u kevder, pa ga bo dal kakšen glažek.

Kristina Majcen

STARA MAMA ME JE NAUČILA ZVONITI

Moja stara mama Pepca je bila mežnarica. Vsak dan je zjutraj in zvečer hodila zvonit v cerkev na Okrogu. Jaz sem zelo rada hodila z njo. Nekaj časa sem jo gledala, da sem videla, kako to gre. Enkrat sem jaz poskusila, ampak sem bila tako lahka, da me je vrv kar povlekla za sabo. Vrv sem morala povleči 32-krat. Zelo sem vesela, da zdaj to znam.

Zdaj je vse na elektriko, zato kar pogrešam zvonjenje z vrvjo.

*Karmen Končina,
novinarski krožek, 6. razred*

STARA MAMA UPOŠTEVA PREGOVORE

Moja stara mama Ivanka veliko ve. Povedala mi je tudi nekaj pregovorov, po katerih se ona ravna in jih upošteva:

FIZOL moramo saditi dopoldne, drugače se ne bo ovijal po kolih.

FIZOLA ne smemo saditi, če dežuje, drugače ga pojedjo polži.

ČE imaš pri sebi denar, ko slišiš kukavico spomladi prvič zakukati, boš imel čez leto dovolj denarja.

ČE je okoli meseca ali lune sij, bo slabo vreme.

ČE se temni oblaki zbirajo nad Apnenikom, bo dež, če pa so nad Šentrupertom, ne bo dežja.

ČE lastovke nizko letajo, bo deževno vreme.

ČE je zjutraj megla v dolini, bo lepo vreme, če pa je v višjih predelih, bo slabo vreme.

ČE je zjutraj na nebu mavrica, bo dež, če pa je na nebu zvečer, bo lepo vreme.

Mislím, da se ti pregovori skoraj zmeraj uresničijo, zato se jih bom tudi jaz poskušala zapomniti in se po njih ravnati.

*Irena Škarja,
novinarski krožek, 7. razred*

SMEH NAŠIH BABIC IN DEDKOV

Bilo je v Šentrupertu. Pogosto so hodili berači in prosjačili. Ko je gospodinja videla, da spet nekdo prihaja proti hiši, je naročila otrokom: “Recite, da me ni doma.” Nato je hitro skočila v kamro (štible).

Ko je berač prišel, je vprašal: “Kje je mama?”

Otroci pa: “Jih ni doma, so se v štible skrili!”

Kristina Majcen

Za ovinkom sta sedela berača in modrovala, kako bi prišla do denarja. V tistem se je pripeljal grof s kočijo. Eden izmed beračev hitro skoči, sleče srajco in se dela, kot da nekaj išče.

Grof ga je vprašal: “Kaj delaš?”

Berač mu odgovori: “Uši bijem!”

Grof se je zasmel, dal nekaj drobiža in odpeljal naprej.

Drugi berač je hitro prvega spraševal, kako mu je uspelo priti do denarja. Ko mu je povedal, je berač stekel za drugi ovinek in posnemal, kar mu je naročil berač.

Spet ga je grof vprašal: “Kaj pa delaš?”

“Uši iščem,” mu je odgovoril berač.

Grof pa: “Nič jih ne išči, pred ovinkom jih ima eden dovolj, pojdi tja, pa jih boš dobil!”

Kristina Majcen

Ko je oče prišel domov, je spraševal otroke: “Kdo je pri tej hiši gospodar?”

“Vi, ata,” odgovore v zboru.

“Kdo vam daje denar za šolo?”

“Vi, ata!”

“Kdo vam kupuje meso?”

“Vi, ata!”

“In kdo potem meso poje?”

“Vi, ata!” v joku pove Janezek.

Kristina Majcen

V starih časih so na kmetih uporabljali za vsak dan temne, največkrat rdeče robce. Ko je eden od kratkohlačnikov (moj stric) zaslišal sopihanje vlaka, ki je takrat šele začel voziti mimo nas, je tekel k progí in mahal v pozdrav z rdečim robcem. Bil je ves srečen, ker je videl vlak. Strojvodji pa je rdeča zastavica pomenila nevarnost, pazljivost, zato je ustavil in fanta vprašal, kaj pomeni njegovo ustavljanje vlaka. Ko pa je zvedel, da ga le pozdravlja, se je strojvodja razjezil in dal fantu eno po zadnji plati.

Milena Kotar

ŠentRUPERT

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI ŠENTRUPERT - LETO: I./3.

SEPTEMBER 1999

USTANOVITELJICA: KRAJEVNA SKUPNOST ŠENTRUPERT - zanjo: Peter Frelj

UREDNIŠKI ODBOR: Zvonka Krištof (urednica), Mirko Simončič, Gabrijela Šturm in Jože Zupan

OBLIKOVANJE IN PRELOM: Rupert Gole

TISK: KOPO d. o. o. Mirna

Glasilo bo izhajalo štirikrat letno v nakladi 800 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo spada glasilo med proizvode, za katere se plačuje 8 % davek od prometa proizvodov.